

Mr. Mark GJOKAJ, Ulqin

MARRËDHËNIET E GJERGJ KASTRIOTIT-SKËNDERBEUT ME MBRETIN ALFONSI V, TË ARAGONIT DHE NAPOLIT*

Punimi bazohet në dy vepra, të botuara së pari në gjuhë të huaja, të përkthyer në gjuhën shqipe.

Vepra e parë “Arbëria dhe Gjergj Kastrioti Skënderbeu” është doktoraturë e mbrojtur në gjuhën frënge, më 1937 në Universitetin e Louanit – Belgjikë, dhe botuar në Paris në të njëjtin vit, nga Athanas Gegaj, nga Malësia e Madhe i cili tërë jetën e kaloi në Perëndim dhe SHBA.

Vepra tjetër është “Historia e Shqipërisë” nga Antonello Biagini, profesor në Universitetin La Sapienza – Romë, profesor i historisë së Europës Jug-Lindore.

Autori i parë është bashkëvendës dhe të gjithë malësorët mburren dhe e quajnë veten stërnipër të Kastriotëve, ndërsa me profesorin italian më lidhë tematika e tij, sepse është autori i punimeve kushtuar vendeve në tranzicion, gjë që kjo problematikë është një prej preokupimeve të mia në studimet pasuniversitare, por dhe në punimet e botuara në gjuhën shqipe apo në simpoziume ndërkombëtare.

Përveç të tjerave në fillim të këtij viti i ndihmova kandidatit B.J., doktorant në Universitetin e Zagrebit, në përkthimin e doktoraturës së tij kushtuar Gjergj Kastriotit – Skënderbeut.

* Kumtesë e mbajtur në Simpoziumin Shkencor “Gjergj Kastrioti Skënderbeu dhe epoka e tij”, Prishtinë 21 nëntor 2005.

Punimi është i zbërthyer në tri pjesë: I. Fillimi i marrëdhënieve midis Skënderbeut “zotues” dhe mbretit Alfons “mbrojtës”; II. Marrëdhëniet e ngushta diplomatike midis princit Skënderbe dhe mbrojtësit mbretit Alfonsi V; III. Ndërhyrja e aleatit Skënderbe për të mbrojtur trashëgiminë mbretërore të Alfonsit V.

Në këtë kumtesë do bëjmë fjalë për pjesën e dytë të punimit.

Kjo etapë (fazë) e marrëdhënieve italo-shqiptare, marrëdhënie të ngushta midis princit Gjergj Kastriotit – Skënderbeut dhe mbretit Alfonsit V të Aragonit dhe Napolit shënon, sipas Gegajt, vitet më të ndritshme të historisë së Shqipërisë, përkatësisht siç e quan Biagini “Epope e Skënderbeut”.

Këto vite (1451-1458) janë vite të traktateve, të ngjarjeve dhe betejave të njëpasnjëshme, të afirmimit strategjik ndërkombëtar të Skënderbeut, vite ngjarjesh, vdekjesh të njëpasnjëshme të bashkëlufëtarrëve dhe miqve të tij, por dhe vite të tradhtive të njëpasnjëshme nga të afërmit e tij.

Në këtë kohë politika venedikase kishte qëllimet dhe arsyetimet e veta ndaj zotëve arbërorë dhe pronave të tyre dhe gjithnjë synonte të dobësonte Skënderbeun, autoritetin dhe forcën e tij, besnikërinë e ushtarëve dhe bashkëlufëtarrëve dhe të ndërhynte midis zotëve dhe miqve të tij. Por ne duhet ta dimë se ai përveç që luftoi kundër Perandorisë Osmane gjatë viteve 1447-1448 (edhe më vonë, por jo të zyrtarizuara) luftoi kundër Republikës së Venedikut. Përveç, të themi, luftërave në dy fronte ai ishte gjithashtu i zënë me probleme në vend, kundërshtime dhe kundërthënie midis zotëve shqiptarë dhe me një situatë jo të volitshme marrëdhëniesh feudale në ekonominë e vendit.

Në kushte të tilla, ku të gjithë faktorët synonin të dobësonin fronin dhe autoritetin e tij, e aq më tepër se kjo fazë në histori njihet si “periudhë” e sundimit të Mehmetit II pushtues (1451-1481), prandaj ishte i detyruar të kërkojë rrugëdalje dhe ndihmë nga jashtë. Vendosi të vazhdojë marrëdhëniet e filluara më parë me mbretin aragonas Alfonsin V të Aragonit dhe Napolit. Ai i dërgoi dy përkatësisht tre njerëz në oborrin mbretëror të Alfonsit V, që të lidhin marrëdhënie të ngushta në nivel më të lartë diplomatik. Ata kishin misionin special për mbretin, që përveç ndihmave të bëjnë marrëveshje, e cila ka karakter të marrëdhënieve politike, ekonomike, ushtarake dhe strategjike.

Marrëveshja e arritur midis Arbërisë dhe Napolit do të drejtonte aktivitetin e luftëtarit shqiptar gjatë mbretërimit të Alfonsit V.

V (Gegaj, 161), dy ambasadorët e dërguar, i pari Shtjefni, peshkop i Krujës dhe i dyti dominikani Nikolla de Berguci. Këta shoqëroheshin nga mazhordomi i peshkopit, i quajtur Viçibo Albanesi, i cili kishte zotësi në rolin e marrëdhënieve midis dy vendeve, “zotimeve”, Napolit dhe Arbërisë, por nëse ishte nevoja për privilegjet e tij, “letërkalimi” i siguronte edhe më gjerë ku duhej të kalonte.

Traktati u nënshkrua me 26 mars 1451 nga ambasadorët e dërguar të Skënderbeut. Nga detyrimet dhe premtimet në emër të udhëheqësit të tyre flisnin edhe për bashkëluftëtarët, për të afërmit dhe krushqitë e Skënderbeut, miqtë (dhëndurët dhe kunetërit) nga motrat dhe lidhjet nga gruaja, Aranitët, ndonëse ky i fundit lidhë traktat veçmas. Por më vonë, në qershor të të njëjtit vit, mbreti Alfonsi V lidhi traktate, pothuaj “konfederatë- traktate” me njëmbëdhjetë zotët shqiptarë, pothuaj të gjithë kapedanë të Lidhjes së Lezhës, megjithëse Skënderbeu kishte privilegje dhe sovranitet më të gjerë për arsye se pensioni i tij ishte 1500 dukat, ndërsa ai i Arianitit ishte vetëm 300, përveç marrëdhënieve dhe ndihmave të tjera të cilat lidhen kryesisht me Skënderbeun.

Projekti i 26 marsit, apo ndryshe Traktati i Gaetës, sipas historianit rumun Marinesku, duke u bazuar në Gegaj, thotë se mbreti napolitano do t'i njihte të gjitha pushtimet që do të bëheshin nga banorët dhe njerëzit e tyre me ndihmë e tij. Seniorët, baronë të Shqipërisë, premtonin se do t'i jepnin qytetin e Krujës, kalanë e saj dhe prona të tjera të dërguarit të mbretit Alfonsit V, nëse ky do të dërgonte ushtarë për të mbështetur dhe mbrojtur vendin. Gegaj thotë se historianët Cerone dhe Marinesku nuk e kanë kuptuar mirë këtë detyrë (historianët në fjalë shpeshherë interpretojnë ngjarje dhe realitete në mënyrë të gabuar – M.Gj.), sepse me ndihmën që mbreti do t'u jepte, Skënderbeu mbetet zot i lirë nga pushtimet që ka bërë vetë, pa asnjë detyrim ndaj mbretit të Napolit. Ky fakt, sipas Gegaj, është vërtetuar më vonë, më 1459, nga marrja e qytetit të Satit (Sappa), të cilin, megjithëse iu rimor turqve, heroi arbëror ia dhuroi Venedikut. Ata gjithashtu premtonin t'i jepnin çdo vit madhërisë së tij, Alfonsit, kur turqit të ishin dëbuar nga vendi i Skënderbeut, një shumë të hollash, dukatesh, që ishte taksa (tatim) që princi shqiptar dhe njerëzit e tij i jepnin Mehmetit II.

Jetëshkruesit e Skënderbeut thonë se nuk i jepej haraç prej 5000 dukatesh, sepse as në rrethimin e Krujës, princi arbëror nuk e pranoi haraçin, megjithëse ai i paguante diçka, një “kharatseh” sulltanit. Sipas Jorges (në veprën “Historia e shteteve ballkanike”,

faqe 31), të cilin e citon Gegaj, Skënderbeu nuk paguante asgjë për pronat e tij. Bëhet pyetje, për çfarë i duhej atëherë të vazhdonte luftën? Vetëm shtetasit e tij paguanin për kopetë e tij, që kullosnin në tokat e pushtuesve.

Në fakt, Traktati i Gaetës e detyronte Alfonsin, jo vetëm të çonte ushtarë, por edhe të respektonte privilegjet e Krujës, siç kishin bërë, apo ishte tradita e mbretërve shqiptarë. Sipas Cerone dhe Marinesku, Alfonsi në muajin qershor të vitit në fjalë (1451) dërgoi në Shqipëri një oficer të thesarit, Bernhard Vaskerin, komisionar i posaçëm i cili duhej të paraqiste kredencialet dhe të drejtonte një trupë prej 100 këmbësorësh dhe ndihma materiale (nitrat potasi, sqfur) dhe një grup që mbreti i kishte dhënë peshkopit krutan, atëherë kur qëndroi në Napoli. Komisionari i dërguar i sillte ushqime Skënderbeut dhe duhej të merrte kështjellën dhe qytetin e Krujës, por edhe masat e nevojshme për të mbrojtur fortesat shqiptare, gjithashtu ai merrej edhe me pagesën e taksave që sipas traktatit i takonin madhërisë, mbretit Alfons. Po ashtu duhej të informonte mbretin për pozitën dhe morfologjinë gjeopolitike të vendit, autoriteti që gëzonte Skënderbeu, mirësjelljet dhe qëndrimin e shtetasve, madje edhe nëse Skënderbeu nuk pranonte të paguante taksa, ai menjëherë do ta njoftonte mbretin. Misioni i komisionerit i kalonte kufijtë territorial të Skënderbeut, sepse ai u drejtohej edhe vendeve të tjera, fqinje, Shtefan Bushiqit të Bosnjës – për të lehtësuar hyrjen tek princi hungarez Huniadi, për të cilin e porositë mbreti (Gegaj, 167).

E drejta e fundit na tregon se Alfonsi V përpiquej të forconte sovranitetin më shumë në Arbëri se në vendet tjera ballkanike, por gjë që edhe ne e kuptojmë të arsyeshme sepse Shqipëria nga ana lindore ishte në breg të Adriatikut dhe fqinji i parë. Gegaj citon Marineskun “Kruja që deri atëherë ishte e lidhur me Skënderbeun nuk i përkiste më luftëtarit shqiptar... Kastrioti larg qytetit vazhdonte luftën që e bëri atë të famshëm”, por Gegaj kundërshton duke thënë se Marinesku ka ekzagjeruar, sepse në të vërtetë qyteti mbeti nën sundimin e Skënderbeut (Gegaj, 168). Këtë fakt e dëshmon edhe historiani serb Jovan Radonjiq, duke u bazuar në letrën e 7 dhjetorit 1451, Alfonsi Skënderbeun e quan Zot të Krujës. Duke u bazuar në Traktatin e Gaetës, Cerone thotë se Alfonsi nuk mund të ndryshonte asgjë në Krujë. Vendosja e garnizonit dhe ndihmat u bënë me kërkesën e vetë Skënderbeut “pra ndihma e dhënë nga mbreti aragonas ishte sidomos në të holla. Si sovran Alfonsi të kishte më shumë detyra sesa të drejta në Arbëri” (Cerone, 208-209, sipas Gegaj 168).

Analiza e thjeshtë e traktatit të marsit na zbulon se në kohën e bisedimeve të dy palët nuk ishin në pozitë të njëjtë, prandaj është e kuptueshme se forma e traktatit si një dokument, akt i hartuar nga oborri i kancelarisë së mbretit Alfons, do të shprehte synime ekspansioniste mesdhetare të politikës së tij orientale, në anën tjetër të brigeve të Adriatikut. Por për “mbrojtësin” e tokave, trojeve arbërore, të parëve tanë, epirotët e Skënderbeut, nga titulli që ishte dhënë në marrëdhëniet në fjalë nga Alfonsi V, “VASALLUS”, (nga letra e Alfonsit e datës 14 qershor 1454), Skënderbeu është kapërdan i përgjithshëm i forcave në anë të Shqipërisë (**GENTIUM ARMORUM CAPITENAS GENERALIS IN PARTIBUS ALBANIAE**)

Skënderbeu edhe pse kishte lidhur marrëdhënie të ngushta me mbretin aragonas, forca dhe fuqia e tij strategjike e detyronin të ndjekë një politikë të pavarur, nga arsyeja që ai në strategjinë e tij ushtarake rrinte në mbrojtje dhe kryesisht mbështetej tek forcat e veta, te bashkëluftëtarët, te morali i ushtarëve dhe besimi në popullin e vet, por herë pas here ndihmohej me njerëz (ushtarë) dhe ndihma financiare në dukat nga Alfonsi, nga Selia e Shenjtë – Papa, Raguza dhe, me ndërprerje, nga Republika e Venedikut. Rezistenca e vetme që i bëhej sulltanit zaptues vinte vetëm nga dy princër, Skënderbeu dhe Huniadi, dhe kjo ishte arsyeja, koha e një kryqëzate, atëherë kur Skënderbeu me të dërguarin e mbretit Alfons, kishin kaluar në sulm (beteja me turq – 1455), të përforcuar nga mbreti Alfons me 2000 vetë të profileve të ndryshme ushtarake, njëri prej të dërguarve, Palerino, vinte me lajmin për kryqëzatë të madhe që duhej të organizohej në luftë për mbrojtjen e civilizimit evropian.

